

**PROGRAMUL NAȚIONAL
LECTURACENTRAL 2025:
VALORIFICAREA OPORTUNITĂȚILOR**

Vera OSOIANU

Biblioteca Națională a Republicii Moldova

La 14 februarie 2025, de Ziua Națională a Lecturii, a avut loc lansarea oficială a ediției a 8-a a Programului Național LecturaCentral (PNLC). De menționat că luna februarie deschide drumul mai multor proiecte de promovare a cărții și lecturii, începând cu Campania Națională „Citim cu Voce Tare Împreună”, parte a Zilei Internaționale a Cititului Împreună; Ziua Națională a Lecturii cu o avalanșă de activități, organizate pretutindeni în biblioteci, școli, alte instituții; aniversările scriitorilor Grigore Vieru, Ion Diviza, Petru Cărare etc.

Întâmplător sau nu, dar această lună are semnificații aparte și pe scenele lecturii din alte țări. În SUA, de exemplu, luna februarie a fost desemnată Luna Națională a Lecturii, în cadrul acesteia fiind marcate 26 de evenimente care au tangențe cu biblioteca, cartea și lectura.

În aceste împrejurări, ediția ce urmează a PNLC este o oportunitate în plus de a vorbi despre importanța lecturii, de a restarta proiectele deja afirmate sau chiar de a lansa proiecte noi.

Nicio altă responsabilitate a bibliotecii nu oferă atât câmp de afirmare și creativitate, cât oferă cartea și lectura. Specialiștii domeniului, periodic, revin la ideea lansată de biblioteconomistul american Stive Coffman că viitorul bibliotecii ar putea să fie asigurat de carte, și anume de cartea în format tradițional. O altă idee lansată și vehiculată destul de îndrăzneț este că, precum teatrul, care a rezistat televizorului și internetului, este mai mult pentru elitele intelectuale, la fel va fi și cu biblioteca și cartea

în format tradițional, iar internetul și resursele electronice vor fi domeniile de interes pentru ceilalți. Timpul va arăta cât adevăr este în aceste ipoteze. Cert este faptul că dezinformarea, considerată cel mai mare risc global de scurtă durată, este proliferată mult mai rapid în spațiul online. De aici și importanța viitoare a bibliotecii și cărții în formatul care a consacrat-o.

Studiile demonstrează că marca bibliotecii rămâne a fi cartea și, cel puțin deocamdată, nu există premise că aceasta va fi detronată.

Promovarea lecturii este una dintre funcțiile principale ale bibliotecii. Potrivit Articolului 5, punctul (d) al Legii cu privire la biblioteci, documentul suprem al domeniului, biblioteca „promovează alfabetizarea și cultura informației, lectura, educația digitală și mediatică, precum și formarea gândirii critice” [5].

Lectura și importanța acesteia se regăsește în chiar noțiunea bibliotecii, respectiv „bibliotecă – instituție sau subdiviziune structurală a unei instituții, al cărei scop principal este oferirea accesului la resurse informaționale, la servicii și facilități pentru a satisface necesitățile de lectură, informare, instruire, cercetare, educaționale, culturale și de recreere ale utilizatorilor acesteia, precum și la edificarea și dezvoltarea durabilă a unei societăți reziliente, informate, incluzive și democratice” [5].

Există deci o bază legală solidă pe care sunt fundamentate activitățile vizând lectura și cele adiacente lecturii. Mai mult decât atât, prin proiectele de promovare a lecturii, bibliotecile pot contribui la realizarea tuturor funcțiilor bibliotecii, stipulate în Legea cu privire la biblioteci [5].

Niciunui guvern nu trebuie să-i fie indiferent dacă cetățenii țării citesc și ce anume aceștia citesc. În ultimii ani s-a mărit suma pentru Programul de editare a cărții naționale (deși trebuie să recunoaștem că și prețul cărților s-a mărit la fel). Ministerul Culturii finanțează proiecte culturale de interes național dedicate promovării cărții și lecturii, printre care menționăm în mod

special Programul Național LecturaCentral (PNLC), Cartea Deschisă (Muzeul Național al Literaturii Române), Să citim împreună (Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă”.

Din șapte ediții deja realizate ale PNLC, șase au fost finanțate ca proiecte culturale dedicate, susținute financiar de Ministerul Culturii. Este dovada încrederii că echipa poate face față responsabilităților asumate. Important este să stabilim corect obiectivele, să conlucrăm și să comunicăm în vederea realizării lor. PNLC este dovada faptului că împreună putem realiza mai mult decât fiecare în parte.

Încă de la lansare, PNLC a oferit și oferă în continuare un spațiu important dezvoltării competențelor bibliotecarilor ce țin de promovarea lecturii. În anul 2025, în acest sens, au fost programate nouă instruiți.

Programul Național LecturaCentral se bazează pe o istorie solidă în raport cu promovarea cărții și a lecturii, pe relațiile cu SNB și, în special, cu bibliotecile publice, precum și pe experiențele atestate pe parcursul edițiilor anterioare. Toate edițiile anterioare au pus un accent deosebit pe crearea obiceiului de a citi, precum și pe promovarea inovării și valorificarea experienței înaintate atât la nivel național, cât și internațional. La fel, se mizează pe implicarea bibliotecilor în crearea unei societăți cu cetățeni creativi, responsabili din punct de vedere civil și pe formarea unei atitudini pozitive față de bibliotecă, carte și lectură. Ideea care trebuie promovată cu toată insistența este că lectura, dincolo de dezvoltarea multilaterală, are implicații în îmbunătățirea memoriei, creșterea funcției cognitive, micșorarea efectelor stresului, promovarea sănătății mintale și multe alte beneficii.

Referindu-ne la ediția a 8-a a PNLC (anul 2025), evidențiem următoarele obiective: creșterea numărului de cititori; diversificarea publicului cititor și a serviciilor de bibliotecă; incluziunea socială prin lectură a persoanelor defavorizate; dezvoltarea

abilităților personalului de bibliotecă pentru promovarea lecturii; reanimarea rețelelor de biblioteci.

Pentru o mai mare implicare a tuturor persoanelor responsabile de promovarea lecturii, activitățile vor fi organizate în trei etape, respectiv:

- specialiștii BNRM coordonează întâlnirile organizate în biblioteca municipală, raională, orașenească – centre biblioteconomice teritoriale și în 1-2 localități rurale proxime. În această formulă, directorul bibliotecii este persoana de legătură, coordonare și expert în organizarea activităților de promovare și educare a lecturii;
- directorul bibliotecii municipale, raionale, orașenești, în calitate de expert, coordonează activitățile din bibliotecile din rețea (comunale, sătești);
- bibliotecarii din bibliotecile din rețea asigură organizarea evenimentului la nivel local: mobilizarea participanților, identificarea spațiului (în cazul când spațiul bibliotecii nu este adecvat), colaborarea cu administrația locală, promovarea evenimentului etc.

Această metodă de organizare va oferi posibilitatea de a ajunge la un număr mai mare de cetățeni, potențiali utilizatori ai bibliotecilor.

În acest demers, echipa BNRM contează, în mod special, pe implicarea managerilor centrelor biblioteconomice de nivel teritorial (CBT) și departamental (CBD), a specialiștilor din veriga superioară, precum și a responsabililor de activitatea bibliotecilor din consiliile locale. Managerii CBT și CBD vor contribui la creșterea oportunităților de interacțiune între autori și cititori, la consolidarea rețelelor de biblioteci și la sporirea vizibilității bibliotecii în comunitate. Pentru a motiva participarea unui număr cât mai mare de bibliotecari în activitățile de promovare a cărții și a lecturii, managerii care s-au afirmat ca experți-coordonatori

vor fi recompensați.

O intenție bine conturată a ediției 2025 a PNLC este continuarea procesului de fidelizare atât a personalităților implicate în PNLC, cât și a bibliotecarilor din bibliotecile în care au fost organizate activități cu participarea acestora. Se va lucra cu nucleul deja conturat de scriitori și, la fel, vor fi implicați scriitori noi. În acest sens, vor fi achiziționate cărțile autorilor participanți la PNLC 2025, acestea fiind repartizate bibliotecilor cu participare activă în cadrul PNLC.

Promovarea patrimoniului literar național ca parte a patrimoniului european va avea loc sub umbrela Campaniei „Scriitorul la el acasă” (întâlniri cu scriitori, experți, editori, istorici etc). Proiectul „Scriitorul la el acasă” este orientat spre implicarea scriitorilor în activitățile din localitățile unde s-au născut și de unde au pornit în lume, precum și a personalităților care au rămas să activeze în localitățile de baștină. Deși, dacă privim mai larg, scriitorul trebuie să fie la el acasă oriunde.

Pentru a da o nouă dimensiune Programului Național LecturaCentral, Secția Studii și cercetări a Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova a realizat sondajul „Personalități locale”. „Cartografierea” personalităților are ca scop identificarea și promovarea personalităților locale care au contribuit și contribuie în continuare în diverse sfere ale vieții sociale la nivel internațional, național și local, în special cultură, istorie, promovarea cărții și lecturii, incluzând scriitori, istorici, publiciști și alte figuri marcante. Pentru colectarea datelor a fost utilizat un chestionar online distribuit prin Google Forms. Acesta a fost completat de bibliotecarii din bibliotecile publice orășenești, raionale, comunale și satești, în perioada 27 decembrie 2024 – 1 februarie 2025. În total, au fost colectate 122 de răspunsuri. Rezultatele obținute vor constitui un suport valoros pentru organizarea Campaniei „Scriitorul la el acasă”, ediția 2025, precum și a

campaniilor viitoare desfășurate în cadrul Programului Național Lectura Central. De asemenea, aceste informații vor fi utilizate în alte activități culturale și vor contribui la consolidarea rolului bibliotecilor în promovarea și valorizarea personalităților locale.

La 7 februarie 2025, ministrul culturii, Sergiu Prodan, și ministrul educației și cercetării, Dan Perciun, au semnat un ordin de instituire a Consiliului consultativ interministerial pentru memoria represiunilor politice – Consiliul „Memoriei”. Scopul Consiliului „Memoriei” este de a promova cultura memoriei victimelor represiunilor politice din perioada regimului totalitar comunist (1917-1990) și de a contribui la dezvoltarea unei culturi comemorative europene comune, esențială pentru procesul de integrare europeană. Prin această structură se dorește resetarea culturii memoriei, începând din școală și dincolo de acest spațiu. Bibliotecile pot contribui prin diseminarea informației argumentate și veridice privind represiunile politice, deportările staliniste, foametea organizată, mișcarea de rezistență antisovietică etc.

Programele de lectură pot avea un succes deosebit dacă vor avea ca țintă combaterea și mitigarea izolării sociale și a singurătății. Tendința a 7-a prezentată în Raportul IFLA privind tendințele, elaborat în anul 2024, demonstrează că oamenii sunt în căutarea conexiunilor comunitare.

Izolarea socială și singurătatea sunt probleme în creștere în întreaga lume. Organizația Mondială a Sănătății notează că „Izolarea socială și singurătatea sunt foarte răspândite: aproximativ 1 din 4 persoane în vârstă se confruntă cu probleme sociale cum este izolarea și între 5% și 15% dintre adolescenți se confruntă cu singurătatea. O mare parte de cercetări arată că izolarea socială și singurătatea au un impact grav asupra sănătății fizice și psihice, calității vieții și longevității. Mortalitatea din cauza izolării sociale și a singurătății poate fi comparată cu cea cauzată de fumat, obezitate și inactivitate fizică” [2]. Este de așteptat că

aproape o jumătate din populația lumii, care depășește vârsta de 60 de ani, să experimenteze o formă de izolare socială sau de singurătate în anii de bătrânețe.

Comunitățile locale sunt importante pentru combaterea izolării sociale și a singurătății. O modalitate de a conecta comunitățile este relatarea istoriilor intergeneraționale. Această practică implică oameni de diferite vârste, aceștia reunindu-se pentru a împărtăși experiențele și istoriile lor. Tendința spre dialoguri/povestiri intergeneraționale reiese din dorința oamenilor de a se conecta la localitate și o conștientizare a beneficiilor pe care le aduc oamenii din diferite generații adunați împreună. Aici poate fi invocată practica bibliotecilor americane de a mobiliza comunitatea pentru a scrie împreună „romanul comunității”. Dialogurile intergeneraționale nu sunt străine și bibliotecarilor de la noi. O istorie de succes a fost relatată de bibliotecara de la Cruglic, Criuleni, la trainingul modular „Jurnalism cultural pentru bibliotecari” (BNRM, trimestrul 1). La fel, în ultimii ani este în creștere și importanța comunităților online.

O altă tendință foarte importantă semnalată de IFLA este renegocierea încrederii. Nu e un secret că încrederea în instituțiile publice și mijloacele media este în scădere, fenomen menționat și în Raportul IFLA privind tendințele de dezvoltare a bibliotecilor, 2024 [2]. Firma de consultanță „Deloitte” notează că „Încrederea publicului în guverne este aproape de minimele istorice” [2]. În acest context, restabilirea încrederii în guverne și mass-media este absolut necesară. Cum pot ajuta bibliotecile la creșterea încrederii în instituțiile publice? Ca instituții publice de încredere, bibliotecile pot juca un rol esențial în creșterea încrederii cetățenilor în întregul sector public. Încrederea membrilor comunității în instituția bibliotecară înseamnă imagine pozitivă și invers. Activitățile bibliotecare, în special cele bazate

pe promovarea cărții și a lecturii, oferă oportunități serioase de îmbunătățire a încrederii. Creativitatea și ideile originale sunt aici esențiale.

Un prim pas care se impune este fidelizarea partenerilor bibliotecii. În acest sens, poate fi invocată experiența Bibliotecii Publice din Boston, SUA, care, la fiecare sfârșit de an, organizează Balul donatorilor. La această activitate sunt invitați toți cei care au făcut gesturi de caritate în favoarea bibliotecii. Indiferent de suma donată, fiecare donator primea câte un mesaj de mulțumire și asigurări de cât de important pentru utilizatorii bibliotecii a fost gestul lor de caritate.

Ediția a 7-a a PNLC, din anul 2024, a fost concepută pentru a motiva scriitorii, experții participanți la program și, la fel, bibliotecarii care au organizat întâlniri în cadrul PNLC. Din bugetul PNLC au fost procurate cărți ale acestor scriitori în sumă de 123 200 de lei, respectiv 37 de titluri de carte în 1 065 de exemplare, care au fost repartizate în 43 de biblioteci.

Exemple din biblioteconomia mondială demonstrează că percepția bibliotecii de către bibliotecari, utilizatori, parteneri și decidenți diferă substanțial. O nivelare, probabil, este imposibilă, dar asupra unei apropieri trebuie de lucrat.

Exemplele invocate de presa de specialitate din mediul online demonstrează o percepție aproape negativă din partea decidenților. Elocvent este exemplul din Marea Britanie, unde decidenții au închis sute de biblioteci, iar, ca răspuns, populația organizează activități de protest, lobby pro-bibliotecă și, la primul apel, participă activ la colectarea de fonduri în favoarea bibliotecii. Concluzia care se impune este că percepția bibliotecii printre cercurile mari de utilizatori nu este asemănătoare cu percepția decidenților. Implicarea membrilor comunității în vederea adunării de fonduri în susținerea bibliotecii și reducerile operate de decidenți demonstrează lucruri diferite.

Pentru BNRM, anul 2024 a fost anul începutului renegocierii încrederii. În contextul integrării europene a Republicii Moldova, echipa a lucrat cu mai mulți parteneri, printre care: Institutul pentru Politici și Reforme Europene, Institutul European de Studii Politice din Moldova, Centrul Analitic Independent „Expert Grup”, Institutum Virtutes Civilis, Fundația „Friedrich Ebert”, Moldova, GlobalFocus Center, România, Agenția de Guvernare Electronică, Institutul pentru Inițiative Strategice etc. Rezultatul este următorul: dacă anterior noi abordam partenerii în vederea organizării unor activități comune, acum partenerii sunt cei care ne abordează. Au înțeles că biblioteca este plasată în cel mai strategic loc al unei comunități.

Experiența demonstrează, și sistemele de Inteligență Artificială (IA) confirmă acest lucru, că partenerii au nevoie de recunoștință și apreciere. Respectiv, acestea se pot materializa în:

- menționări publice: Aduceți recunoaștere publică partenerilor în timpul evenimentelor, pe site-ul bibliotecii sau în materialele promoționale;
- cadouri instituționale simbolice: Oferiți cadouri mici și personalizate pentru a exprima aprecierea pentru contribuția lor;
- evenimente speciale: Organizați evenimente exclusive pentru parteneri, cum ar fi cocktailuri sau vizite ghidate.

Conform Hotărârii Parlamentului Republicii Moldova nr. 318/2024, anul 2025 este declarat Anul Mihai Eminescu, de aceea, o atenție deosebită va fi acordată celebrării „omului deplin al culturii românești”, prin promovarea creației acestuia [4]. Polivalența personalității Mihai Eminescu oferă o varietate bogată de activități cu implicarea mai multor ramuri ale culturii.

Două dintre cele cinci concursuri naționale, organizate tradițional în cadrul PNLC, vor fi dedicate valorificării moștenirii literare eminesciene: Cel mai original proiect de promovare a moștenirii literare eminesciene și Cel mai bun declamator al

versurilor eminesciene. Pentru a asigura calitatea activităților, în special pentru elaborarea criteriilor de evaluare, precum și evaluarea dosarelor prezentate la etapa republicană a concursurilor, va fi implicat un eminescolog, expert în domeniu.

Promovarea valorilor europene prin lectură va rămâne și în anul 2025 unul dintre subiectele importante ale PNLC. Prin toate activitățile organizate cu participarea experților invitați, prin toate conținuturile elaborate de Biblioteca Națională în ajutor bibliotecarilor, aceștia sunt orientați să contribuie la diseminarea valorilor europene în rândurile largi de cititori. Mesajul fundamental al activităților pe această dimensiune este importanța, puterea și bucuria lecturii, rolul lecturii în dezvoltare, în realizarea scopurilor personale și profesionale și atingerea succesului.

Un document foarte important, ca subiect al lecturii, este Pilonul european al drepturilor sociale, care stabilește 20 de principii și drepturi pentru crearea unei Europe sociale puternice, echitabile, incluzive și pline de oportunități pentru toți cetățenii săi. Documentul propune o serie de obiective principale pentru Uniunea Europeană care trebuie îndeplinite până în 2030.

Bibliotecile publice au experiențe relativ bune de promovare a lecturii de plăcere și mai puțin se implică în promovarea lecturilor de cultură generală, care ar contribui la înțelegerea mișcărilor și fenomenelor actuale la scară largă.

În ultimul timp se discută mult despre faptul că în lume se conturează trei revoluții: revoluția religioasă, revoluția biologică și revoluția tehnologică care modelează lumea. Ne amintim de previziunea lui André Malraux: „Secolul XXI va fi religios sau nu va fi deloc”. Cât privește revoluția biologică, crește speranța de viață a oamenilor cu toate efectele de ordin social și economic. Medicina oferă și ea soluții necunoscute anterior. Revoluția tehnologică oferă oamenilor mai mult timp liber. În *Homo Deus: Scurtă istorie a viitorului*, cunoscutul istoric și cercetător

Yuval Harari prezice că în viitor, omenirea va încerca să obțină fericirea, puterea divină ori nemurirea.

La fel de mult se discută despre influența Inteligenței Artificiale asupra omenirii. Este cunoscută ideea că „tehnologia este binecuvântare, dar și blestem”. Până și Papa de la Roma a intrat în panică la acest subiect [7]. Liderul spiritual al celor 1,4 miliarde de membri ai Bisericii Catolice și-a îndreptat atenția în ultimii ani asupra chestiunilor de natură etică ce vizează IA. La Forumul Economic Mondial de la Davos, suveranul pontif a transmis un mesaj alarmant despre IA, avertizând liderii lumii din politică, economie și afaceri că această tehnologie generează „îngrijorări critice” în legătură cu viitorul omenirii. Vaticanul a redactat un document numit „Antic și nou”, în care analizează impactul IA asupra mai multor domenii, inclusiv asupra pieței muncii, sistemului de sănătate și cel al educației.

Este evident că puțini bibliotecari au pregătirea adecvată pentru a intra în discuții serioase pe aceste teme, dar pot contribui prin inițierea unor dezbateri, cu participarea experților la acest subiect sau prin selectarea unor texte pentru lectură, trecute prin toate filtrele calității. Bibliotecarul stă pe un munte de informații de calitate, are expertiza necesară pentru a depista dezinformarea și pe această platformă poate lucra la edificarea încrederii membrilor comunității în bibliotecă și bibliotecar, contribuind la îmbunătățirea imaginii și a percepției bibliotecii de către comunitate.

În concluzie, am putea spune că bibliotecarul poate contribui la elucidarea unor teme complexe spre a face mai multă lumină, care, „aprinsă pentru tine, luminează și pentru cei din jur”.

Referințe bibliografice:

1. 7 Fan Ways to Celebrate National Reading Month. Disponibil: <https://www.learninga-z.com/site/resources/breakroom-blog/national-reading-month#:~:text=March%20is%20National%20Reading%20Month,and%20magical%20reading%20can%20be> [accesat 2025-02-10].

2. IFLA Trend Report 2024 : Facing the future of information with confidence. Disponibil: <https://www.ifla.org/wp-content/uploads/ifla-trend-report-2024.pdf> [accesat 2025-02-21].
3. Interministerial al Memoriei. Disponibil: <https://mc.gov.md/ro/content/ministerul-culturii-si-cel-al-educatiei-si-cercetarii-au-instituit-consiliul-consultativ> [accesat 2025-02-12].
4. Hotărâre cu privire la declararea anului 2025 Anul Mihai Eminescu: nr. 318 din 26.12.2024. Disponibil: <https://monitorul.gov.md/ro/monitorul/view/pdf/3014/part/1#page=1> [accesat 2025-03-12].
5. Lege cu privire la biblioteci: nr. 160 din 20.07.2017. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=139802&lang=ro# [accesat 2025-02-10].
6. The Decline and Fall of the Library Empire. Disponibil: <https://www.infoday.com/searcher/apr12/coffman--the-decline-and-fall-of-the-library-empire.shtml> / [accesat 2025-02-12].
7. Vaticanul afirmă că inteligența artificială conține „o umbră a răului” și cere o supraveghere atentă a acestei tehnologii. Disponibil <https://www.deschide.md/articole/vaticanul-afirma-ca-inteligenta-artificiala-contine-o-umbra-a-raului-si-cere-o-supraveghere-atenta-a-acestei-tehnologii/> [accesat 2025-02-07].